

ครูถูกสถาปนาให้กลายเป็น “อื่น” ผ่านข่าว เรื่องเล่าและข่าวลือท่ามกลางสถานการณ์
ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประเทศไทย

The Teachers were Constructed to become "Otherness" through News, Stories
and Rumors Amidst the Violence Situation in the Southern Border Provinces,
Thailand

เก็ดถาวา บุญปรากฏ^{1*}, เจตน์สถุष्ฎี ลังขพันธ์², อภิรักษ์ จันทวงศ์³, ธรรมบุญ บุญปรากฏ⁴,
อรัญญา ทิพย์อักษร⁵, อุทร ทิพย์อักษร⁵, นันทรัฐ สุริโย⁶ และนันทิยารัตน์ สุริโย⁶
Kettawa Boonprakarn^{1*}, Jedsarid Sangkapan², Apirak Chanthawong³,
Thammanoon Boonprakarn⁴, Aranya Thipaksorn⁵, Uthorn Thipaksorn⁵,
Nuntharat Suriyo⁶ and Nunthiyarat Suriyo⁶

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาหลักสูตรและการสอน,
คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

¹ Assit Prof. Dr., Department of Curriculum and Instrument, Faculty of Education and Liberal Arts,
Hatyai University.

² ดร., อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

² Lecturer, Dr., Faculty of Political Science, Hatyai University.

³ อาจารย์ประจำ, วิทยาลัยประมงติณสูลานนท์, สถาบันการอาชีวศึกษาเกษตรภาคใต้ จังหวัดสงขลา

³ Lecturer, Tinsulanonda Fisheries College, Regional Southern Institute of Vocational Education in
Agricultural, Songkhla.

⁴ อาจารย์, วิทยาลัยเทคนิคชัยนาท อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท

⁴ Teacher of Chainat Technical College, MuangChainat, Chainat Province.

⁵ อาจารย์, โรงเรียนบ้านทุ่งแสงทอง ตำบลชุมแสง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

⁵ Teacher of Ban Thung Sang Thong Primary School, Chumsang Sub-district, Nangrong District,
Buriram Province

⁶ นักวิจัยอิสระ

⁶ Freelance Researcher

*Corresponding author, E-mail: kettawa@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงครูที่ถูกสถาปนาให้กลายเป็นอื่นผ่านข่าว เรื่องเล่า และข่าวลือ และปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของครูเพื่อให้มีชีวิตรอดท่ามกลางสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากข่าว เรื่องเล่า ข่าวลือ และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 18 คน ได้แก่ ครู นักเรียน เพื่อนครู และครอบครัวของครู วิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลมาจำแนกหมวดหมู่ ที่ความ สร้างข้อสรุป และนำเสนอด้วยวิธีพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า การสถาปนาความเป็นอื่นให้กับครูเนื่องจากครูเป็นข้าราชการจึงทำให้ถูกตีตราว่าเป็นกลุ่มที่เป็นตัวแทนของรัฐทำให้เกิดอันตรายมีภาวะเสี่ยงภัยเป็นเป้าหมายของความรุนแรงและครูยังถูกห่อหุ้มด้วยทหารชุดคุ้มครองประกอบกับกระบวนการของสื่อและการสร้างวาทกรรมความไม่ปลอดภัยส่งผลให้เกิดการสร้างความหมายใหม่ให้กับครู และถูกผลักใส่ให้เข้าไปอยู่ในการควบคุมของทหารในขณะเดียวกันคู่ตรงข้ามได้ใช้ครูเป็นเป้าหมายสำคัญในการต่อรองกับรัฐดังนั้นข่าวเรื่องเล่าและข่าวลือที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่ถึงแม้ว่าจะทำให้ครูเกิดความวิตกกังวลหวาดกลัวแต่ครูก็สามารถใช้เป็นข้อมูลในการหลบหลีกและต่อสู้เพื่อให้มีชีวิตรอดท่ามกลางสถานการณ์ความรุนแรงได้

คำสำคัญ: สถานการณ์ความรุนแรง, ครู, ความเป็นอื่น, จังหวัดชายแดนภาคใต้, ประเทศไทย

Abstract

The purpose of this article is to study the teachers who have been constructed to become others through news, stories and rumors, and the everyday life practice of teachers in order to survive in the violence situation in the southern border provinces. The data of this qualitative study were collected from news, stories, rumors, and interviews with 18 key informants consisting of teachers, students, teachers' friends and family members. The data were categorized, interpreted, concluded, and then presented with analytical descriptions.

The results of the study found that the establishment of teachers' elsewhere, as teachers were government officials, were labeled as a group representing the state, posing danger, risky being a target of violence, and teachers were also wrapped up in military uniforms teachers are also wrapped up in military protective clothing, coupled with the media process and creating insecurity discourses. The media and discourse on insecurity resulted in the creation of new meanings for teachers and being relegated into military control, while the opposite have used teachers as important targets for

negotiation. Therefore, the news, stories and rumors that appear on the ground, even though causing the teacher to be anxious, fearful, but the teacher can use it as information for maneuvering and negotiating to survive in the amid of violence.

Keywords: Violent Situation, Teacher, Otherness, Southern Border Provinces, Thailand

บทนำ

ข่าวลือผูกพันกับสังคมไทยมาช้านาน ในอดีตข่าวลือเป็นเรื่องที่เล่าจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่งเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ไม่มีสิ่งใดที่จะบ่งบอกหรือพิสูจน์ได้ว่าเป็นเรื่องจริง หรือเรื่องเท็จบางเรื่องก็พิสูจน์ได้ แต่บางเรื่องก็พิสูจน์ไม่ได้ลักษณะของข่าวลือในอดีตมักจะเริ่มจากการซุบซิบนินทา ก่อนแล้วค่อย ๆ ขยายวงกว้างออกไปเป็นเรื่องราว บางครั้งก็จะมีเสริมสร้างแต่งเติมจนเรื่องราวแปรเปลี่ยนไปมาก การสื่อสารของข่าวลือมักจะอาศัยการพูดถึงคนหรือเหตุการณ์จากปากหนึ่งไปสู่อีกปากหนึ่งเล่าต่อ ๆ กันไป ที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรก็จะมีบ้างในลักษณะของหนังสือทิ้ง (มนวิภา วงจรูระ, 2533)

หนังสือทิ้งนั้นถ้าจะเปรียบเทียบกับปัจจุบันก็คือใบปลิวอย่างหนึ่งปล่อยออกมาโจมตีหรือกล่าวหาบุคคล แต่ในอดีตหนังสือทิ้งค่อนข้างได้รับความสนใจจากผู้คนพอสมควร แม้ประชาชนจะไม่ค่อยมีความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ เหมือนปัจจุบัน แต่ก็อาจจะอาศัยไหว้วานให้ผู้ที่รู้ อ่านออกเขียนได้เล่าหรืออ่านให้ฟัง ลักษณะของหนังสือทิ้งจะเป็นเหมือนใบประกาศ แต่ไม่เป็นทางการไม่มีชื่อผู้เขียน คือจะนำไปทิ้งไว้ตามที่สาธารณะ เช่น ประตูวัง ข้อความในนั้นก็จะบอกเล่าเกี่ยวกับการกระทำของบุคคลที่ไม่ดีว่าเป็นเช่นนั้นเช่นนี้ หนังสือทิ้งเริ่มมีมาตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์ (ธีรยุทธ บุญมี, 2529) จนปัจจุบันได้กลายมาเป็นใบปลิว และเมื่อมีสังคมออนไลน์ ข่าวลือสามารถแพร่กระจายผ่านทางอินเทอร์เน็ต เฟสบุ๊คหรือทางไลน์ ซึ่งสามารถแพร่กระจายได้รวดเร็วและเป็นวงกว้าง ข่าวลือเกิดขึ้นได้จากความวิตกกังวล (Anxiety) และความรู้สึกไม่แน่นอน (Uncertainty) ของคนในสังคม หรือเป็นความรู้สึกวิตกกังวลที่เกิดขึ้นจากปัจจัยแวดล้อมในขณะนั้น เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม หรือการเมือง

งานศึกษาของยศ สันตสมบัติ (2527) กล่าวถึงข่าวลือไว้ว่าเป็นการสื่อสาร การโฆษณาชวนเชื่อหรือการแพร่กระจายข่าวสารชนิดหนึ่งที่มีการยืนยันโดยหลักฐานแน่ชัดว่าเป็นจริง ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับบุคคล เหตุการณ์ที่ชาวบ้านอยากรู้อยากเห็นหรือรู้สึกวิตกกังวล แต่ไม่มีการติดต่อหรือการส่งข่าวที่เชื่อถือได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของจิรพันธ์ ไชยนันท์ (2530) ที่กล่าวว่า ข่าวลือเป็นการใช้คำพูดเพื่อการประชาสัมพันธ์อย่างหนึ่ง มีลักษณะของการพูดจากระซิบกระซาบเป็นเรื่องราวกันต่อ ๆ ไป โดยผู้ฟังไม่อาจรู้จักผู้ที่เป็นแหล่งต้นตอของข่าวนั้น ข่าวลืออาจจะส่งผ่านเป็นคำพูด สิ่งตีพิมพ์ ภาพ วิชยูกระจายเสียงหรือสื่อมวลชนต่าง ๆ

สำหรับในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ข่าว เรื่องเล่าและข่าวลือที่เกี่ยวกับสถานการณ์ความรุนแรงได้เกิดขึ้นมากมาย และซับซ้อน ข่าว เรื่องเล่าและข่าวลือบางอย่างไม่เป็นความจริงหาต้นตอไม่ได้ บางอย่างเป็นความจริง จนทำให้คนที่ได้รับข่าวมีความหวาดวิตก เมื่อวันที่ 4 มกราคม 25647 เป็นต้นมา

เกิดเหตุการณ์ปล้นปืนที่ค่ายกรมหลวงสงขลานครินทร์ หรือ ค่ายปิเหล็ง อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส ซึ่งหลายคนเรียกว่า วันเสียงปืนแตก ซึ่งเป็นปฐมบทแห่งความรุนแรงรอบใหม่ในลักษณะการก่อการร้ายรายวันของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในขณะเดียวกันในคืนที่เกิดเหตุปล้นปืน พบว่า ได้เกิดความทำร้ายต่อรัฐไทยด้วยการก่อเหตุเผาโรงเรียน 19 แห่งใน 10 อำเภอของจังหวัดนราธิวาสด้วย จนถึงสังหารครูข้าราชการ พระสงฆ์ ทหาร และประชาชนผู้บริสุทธิ์อย่างโหดร้าย ซึ่งได้เกิดเหตุการณ์เหล่านี้ขึ้นอย่างต่อเนื่อง และทวีความรุนแรงขึ้น จนถึงขั้นปลุกกระแสข่าวว่า คนที่ถูกสังหารเป็นกลุ่มคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ ส่วนคนที่สังหารเป็นกลุ่มที่นับถือศาสนาอิสลาม และคนที่นับถือศาสนาอิสลามหากทำงานให้กับหน่วยงานภาครัฐก็จะถูกสังหารด้วย จึงทำให้ปมสังหารกลายเป็นประเด็นการเมืองเรื่องชาติพันธุ์ที่ถูกนำมาสถาปนาความเป็นอื่น โดยอาศัยประเด็นความรุนแรง (นาซือเราะ เจาะฮะ, 2556)

หลังจากนั้นในช่วงเดือนธันวาคม 2555 ได้มีใบปลิวข่มขู่ว่า “สงครามยังไม่จบอย่าเพิ่งนับศพครู” โดยมีใบปลิวข่มขู่ในพื้นที่ 4 อำเภอ ชายแดนสงขลา อำเภोजะนะ อำเภอกงหรา อำเภอเทพา อำเภอเทพา อำเภอเทพา และอำเภอสบ้าย้อย ซึ่งเป็นโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่สีแดง ได้มีการเคลื่อนไหวของกลุ่มแนวร่วมโดยเฉพาะอำเภอสบ้าย้อย 31 โรงเรียน อำเภอเทพา 20 โรงเรียน เจ้าหน้าที่ได้เฝ้าระวังเข้มเป็นพิเศษ หลังจากที่ครูถูกยิงเสียชีวิตกันอย่างต่อเนื่องนอกจากนั้นยังพบว่า ในวันที่อาทิตย์ที่ 12 ตุลาคม 2557 เกิดเหตุการณ์เผาโรงเรียน 6 แห่งในจังหวัดปัตตานี ปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงเป็นภาพสะท้อนที่เด่นชัดว่าปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังไม่ได้ถูกแก้ไขให้หมดสิ้นไป แม้สถานการณ์โดยรวมจะดูดีขึ้นบ้างก็ตาม (นุรัตน์ พรหมดี, 2557, เผาโรงเรียน 6 แห่ง 2 อำเภอที่ปัตตานี, 2557, ปัตตานีป่วนลอบเผา 6 โรงเรียนมายอ-ทุ่งยางแดง, 2557)

การกระทำดังกล่าวได้สร้างความเสียหายแก่ทรัพย์สินและสภาพจิตใจของคนที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ทุกครั้งที่มีเหตุการณ์ความรุนแรง หนึ่งในชีวิตที่สูญสิ้นไปย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง ความเครียด ความกังวล ความหวาดกลัว และความรู้สึกที่ต้องตกอยู่ภายใต้ความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน เช่นเดียวกันสารสนเทศที่ผู้คนรับรู้และถูกกระจายเข้ามาในลักษณะของ ข่าวเรื่องเล่าและข่าวลือ ที่มีมาเป็นระยะ ๆ เป็นสารสนเทศที่ทำให้ผู้คนในพื้นที่ตกอยู่ในความหวาดกลัว สิ่งเหล่านี้กำลังเป็นภัยคุกคามที่ก่อตัวขึ้นท่ามกลางการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันของคนในพื้นที่ที่นับวันจะมีการพูดคุยกันและฟังกันน้อยลง เนื่องจากความไม่ไว้วางใจทำให้ไม่มีการปรึกษาหารือ ดังนั้นความเป็นอื่นจึงได้ถูกสร้างขึ้น และแผ่ขยายเข้าไปในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นการสร้างความเป็นอื่นระหว่างกลุ่มของข้าราชการที่มีความแตกต่างทางศาสนา หรือทหารถูกสถาปนาความเป็นอื่นให้เป็นบุคคลที่ชาวบ้านไม่อยากจะเข้าใกล้ หากเข้าใกล้เมื่อไหร่ก็จะกลายเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ถูกกระทำทันที (ซารีฟ ตาห์เร่ และเก็ดดา บัญญาการ, 2556)

จากปรากฏการณ์ดังกล่าว ข่าว เรื่องเล่า และข่าวลือที่ปรากฏในพื้นที่แสดงออกถึงความเป็นอันตราย ทำให้สิ่งนั้น ๆ ต้องถูกจัดระเบียบและถูกควบคุม ดังนั้น "ครู" จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ถูกนิยามความหมายที่แตกต่างหลากหลาย การถูกตีตราว่าเป็นกลุ่มที่เป็นตัวแทนของรัฐ จึงทำให้เกิดอันตราย หรือความเป็นอื่นที่มีภาวะเสี่ยงภัย เนื่องจากเป็นเป้าหมายของความรุนแรง และครูยังถูกห่อหุ้มด้วยทหารชุดคุ้มครอง และกระบวนการของสื่อที่สร้างความหมายใหม่ให้กับครู ที่ทำให้ครูถูกสถาปนาความเป็นอื่นรวมทั้งใช้ครูเป็นเป้าหมายสำคัญในการต่อรองกับรัฐ ในขณะที่เดียวกันก็ต่อรองกับกลุ่มที่ใช้ความรุนแรง จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงเกิดคำถามว่า ครู และสถาบันการศึกษาถูกสถาปนาให้กลายเป็นอื่นผ่านข่าว เรื่องเล่าและข่าวลือท่ามกลางสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างไร และครูมีปฏิบัติการในชีวิตประจำวันและใช้ข่าว เรื่องเล่า และข่าวลือเพื่อช่วยให้สามารถต่อสู้ต่อรองให้อยู่รอดได้ท่ามกลางสถานการณ์ความรุนแรงอย่างไรทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงสถานการณ์ของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของข่าว เรื่องเล่าข่าวลือ และเสียงสะท้อนของคนในพื้นที่ว่าในความเป็นจริงแล้วเขาเหล่านั้นเกิดความรู้สึกอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การถูกสถาปนาครูให้กลายเป็นอื่น ผ่านข่าวเรื่องเล่าและข่าวลือท่ามกลางสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของครูเพื่อให้มีชีวิตรอดท่ามกลางสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

ผู้วิจัยนำแนวคิดข่าวลือและแนวคิดความเป็นอื่นมาวิเคราะห์ดังนี้

แนวความคิดเกี่ยวกับการปล่อยข่าวเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง การปล่อยข่าวลืออาจจะจริงบ้างไม่จริงบ้าง หรือมีความจริงเพียงเสี้ยวเดียว เพื่อสร้างผลกระทบต่อจิตวิญญามวลชนในพื้นที่ในระดับภูมิภาคเล็ก ๆ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีการขาดแคลนข้อมูลข่าวสาร ไม่ได้ได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่รัฐ มักจะมีการโต้ตอบอำนาจรัฐโดยใช้ข่าวลือเป็นเครื่องมือ เช่น การขู่ว่าจะทำร้าย หรือทำให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินสาธารณะ ฟันสืบนายนอกทาง หรือบนถนนด้วยถ้อยคำทำทนายต่าง ๆ ที่มีต่ออำนาจรัฐ หรือการแจกใบปลิวเพื่อก่อให้เกิดข่าวลือ และใช้ข่าวลือเป็นเครื่องมือ

Satha-Anand (2006) ได้วิเคราะห์ในเอกสารเรื่อง Rumor as Muslim's evading instrument ว่าทำไมข่าวลือจึงมีการแพร่หลายในบริบทพื้นที่ที่มีความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และมองว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการต่อต้านของท้องถิ่นที่ใช้ในการเผชิญหน้ากับรัฐ อาจมีเหตุผลด้านการเมือง ซึ่งมีความคลุมเครือ และคุณภาพของข่าวลือที่แพร่กระจายออกไป ซึ่งกลายเป็นเครื่องมือของการมีอยู่ภายใต้อำนาจรัฐ และความคลุมเครือจึงเป็นลักษณะหลัก ๆ ของการเกิดข่าวลือ

บางครั้งชาวลื้อถูกนิยามความหมายว่า เป็นเค้าโครงของเรื่องเล่าที่ถูกประดิษฐ์โดยผู้ที่มีส่วนในการกระจายข่าวลือ ซึ่งปรากฏในงานศึกษาเรื่อง Historical Discourse ของ Roland Barth ที่มีมุมมองว่าความสำเร็จของข่าวลือคือการพูดที่สอดคล้องกัน ยิ่งกว่านั้นการมีส่วนร่วมในข่าวลือโดยการฟัง ซึ่งรวมถึงกระบวนการสร้างความสับสน และบางเวลาอำนาจของข่าวลือก็สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบางอย่างได้ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

ในงานศึกษาของกิ่งอ้อ เล่าสง (2549) ได้อธิบายไว้ในงานศึกษาว่าข่าวลือที่เกิดในหมู่บ้านต้นหยงมัสและต้นหยงลิมอ ไม่ได้เกิดจากกระบวนการธรรมชาติทั่วไป แต่เป็นข่าวลือและข่าวสารประเภทหนึ่งที่ถูกปล่อยในรูปแบบข่าวลือที่เกิดจากการต่อต้านอำนาจรัฐหรือหน่วยงานราชการ ซึ่งเกิดจากปัจจัยด้านนโยบายทางการเมืองของผู้มีอำนาจ การเคลื่อนไหวของขบวนการต่อต้านอำนาจรัฐในรูปแบบโครงสร้างเงาซ้อนทับอำนาจรัฐกับกลุ่มผลประโยชน์ท้องถิ่น ปัจจัยภายใน ได้แก่ การมีเครือข่ายปฏิบัติการข่าวสารในหมู่บ้าน กระบวนการส่งผ่านข้อมูลถูกบิดเบือน ความเชื่อถือศรัทธาผู้ปฏิบัติการข่าวสารในลักษณะของข่าวลือ ทศนคติที่มีความขัดแย้งรุนแรงระหว่างรัฐกับชาวบ้าน รวมทั้งความห่างเหินระหว่างรัฐกับชาวบ้านก็มีส่วนทำให้เกิดปัญหา

Fabian (1991) ได้อธิบายถึงความเป็นอื่นไม่ได้มีอยู่ในตัวของคนอื่นหรือของมันเอง หากแต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมา หรือเป็นเรื่องราวที่ถูกสร้างขึ้น ล้วนเป็นประดิษฐกรรมที่ถูกสังคมสร้างขึ้นภายใต้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เพื่อกีดกันและผลักไสคนที่แตกต่างจากตนให้อยู่ในสภาพหรือตำแหน่งทางสังคมที่ด้อยกว่า เพื่อสถาปนาความยิ่งใหญ่และอำนาจให้กับกลุ่มของตน

ในงานศึกษาของ Boonprakarn, Laeheem & Sangkaphan (2015) ได้ทบทวนงานศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับความเป็นอื่นพบว่า มีการนิยามความหมายไว้หลากหลายดังนี้ 1) ความเป็นอื่นเป็นประดิษฐกรรมที่ถูกสังคมสร้างขึ้นภายใต้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เพื่อกีดกันและผลักไสคนที่แตกต่างจากตนให้อยู่ในสภาพหรือตำแหน่งทางสังคมที่ด้อยกว่า และการทำให้ธรรมชาติกลายเป็นอื่น ด้วยการเก็บกดปิดกั้นธรรมชาติ เพื่อให้มนุษย์เป็นนายเหนือธรรมชาติ 2) ความเป็นอื่นที่ถูกปฏิเสธเกิดจากเงื่อนไขความจำเป็นของอัตลักษณ์ ตำแหน่งแห่งที่ทางสังคมที่ถูกยึดเยียดเข้ามา โดยปฏิเสธคุณสมบัติที่ไม่ใช่ตัวมันเองออกไป เป็นการแบ่งเขาแบ่งเรา สร้างอัตลักษณ์ใหม่ขึ้นมาแทน 3) ความเป็นอื่นทางชาติพันธุ์ ถูกกำหนดโดยวาทกรรมความศิวิไลซ์ที่เกิดขึ้นภายใต้ความพยายามสร้างรัฐแบบใหม่ที่กำหนดโดยพรมแดนทางชาติพันธุ์ 4) การสร้างความเป็นอื่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย เกิดจากกระบวนการสร้างรัฐชาติ และกระบวนการสร้างความเป็นไทย Thai-ization ที่ดำเนินภายใต้การจำแนกแยกพวก (exclusion) และลัทธิชาตินิยมส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมของคนกลุ่มใหญ่และวัฒนธรรมของคนกลุ่มน้อยที่ไม่ใช่คนไทย (the non Thai) ที่มีสถานภาพเป็นคนอื่นภายในของสังคมไทยและความไม่เข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งอาจเป็นส่วนหนึ่งส่งผลให้เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่

อย่างไรก็ตามสำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สิ่งที่น่าสนใจในแนวคิดเรื่องข่าวลือไม่ได้อยู่ที่สิ่งที่ถูกกล่าวอ้างนั้นเป็นเรื่องจริงหรือไม่ หากแต่อยู่ในเรื่องประเด็นที่เกี่ยวกับประเด็นการสร้างรัฐชาติและกระบวนการสร้างความเป็นไทย ที่ทำให้วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยมีสถานภาพเป็นคนอื่นภายใน จึงทำให้กลุ่มที่ถูกกดทับโดยรัฐนำข่าวลือขึ้นมาต่อสู้อัน และครูซึ่งเป็นกลุ่มที่มีสถานภาพเป็นข้าราชการ ซึ่งเป็นตัวแทนของรัฐได้ถูกควบคุมจัดการและสร้างความเป็นอื่นซ้อนทับเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการต่อกรกับรัฐ

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีวิธีการดังนี้

1. พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาสในการเก็บข้อมูลภาคสนาม เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญ ซึ่งมีเหตุการณ์สถานการณ์ความรุนแรงนับตั้งแต่ปี 2547 เป็นต้นมาจนถึงปี 2562 ที่ทำให้ครู และโรงเรียนต้องตกอยู่ในภาวะเสี่ยงภัย ครู นักเรียนและประชาชนถูกฆ่าตาย โรงเรียนถูกเผาหลายแห่ง
2. ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 18 คน ได้แก่ ครู นักเรียน ประชาชน ครอบครัว และเพื่อนของครูที่ได้รับ ความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งกำลังเรียนอยู่ในมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งหนึ่งในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยผู้วิจัยใช้ชื่อผู้ให้ข้อมูลที่สัมภาษณ์ในผลการวิจัยเป็นนามแฝง เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูล
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งเป็นเพียงแนวคำถามที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในพื้นที่ศึกษา
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 3 แหล่งคือ 1) แหล่งเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของการวิจัย 2) แหล่งข้อมูลบนเว็บไซต์ที่เป็นสื่อออนไลน์ เพื่อค้นข้อมูลข่าวสารที่เกิด เหตุการณ์ความรุนแรงกับครู และโรงเรียน เช่น ครูถูกยิง โรงเรียนถูกเผา หรือเหตุการณ์ความรุนแรงอื่น ๆ ในพื้นที่ศึกษาและ 3) การเก็บข้อมูลภาคสนามโดยผู้วิจัยลงพื้นที่จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส โดยการเดินทางไปสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากครู นักเรียนที่โรงเรียน และครอบครัวของครูที่ บ้านในพื้นที่ศึกษา บางครั้งครูจะนัดผู้วิจัยสัมภาษณ์ที่อำเภอหาดใหญ่ และที่จังหวัดสงขลา เมื่อครูมีการเดินทางออกมาทำธุระหรือพักผ่อน นอกจากนั้นยังใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมโดยสังเกตสภาพภูมิทัศน์ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สภาพโรงเรียนที่ผู้วิจัยมีโอกาสเดินทางไปสัมภาษณ์ครูที่โรงเรียน กิจกรรมการเรียนการสอนของครู
5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้นำมาจำแนกหมวดหมู่ตามประเด็น ตีความ และสร้างข้อสรุป นำเสนอด้วยวิธีพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. การสถาปนาครู และสถาบันการศึกษาให้กลายเป็นอื่นผ่านข่าว เรื่องเล่าและข่าวลือ ท่ามกลางสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

การสถาปนาความเป็นอื่นให้เกิดขึ้นกับสถาบันการศึกษาที่ได้ชื่อว่าเป็นโรงเรียนของคนในชุมชน เป็นพื้นที่ที่ให้ความรู้กับเยาวชนของชาติของคนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยการเผาโรงเรียน การเผาโรงเรียนที่ทำให้เกิดเป็นข่าวทำให้เกิดความสะเทือนขวัญของผู้คนที่อาศัยในพื้นที่ชายแดนใต้เป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อระบบการศึกษาของไทยที่จะต้องสูญเสียทรัพย์สินที่เป็นอาคารเรียน และเอกสารเกี่ยวกับการเรียนการสอน ตลอดจนมีผลกระทบต่อความรู้สึกรักของนักเรียน และครูดั่งข่าวที่ปรากฏในพื้นที่สื่อคือเหตุการณ์เผาโรงเรียนเมื่อวันที่ 12 เดือนตุลาคม 2557 โรงเรียน 6 แห่งในพื้นที่อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี

นอกจากนั้นยังพบว่า ข้อมูลที่ได้จากสถิติที่เก็บรวบรวมโดยกระทรวงศึกษาธิการร่วมกับฝ่ายความมั่นคง พบว่า การก่อเหตุวางเพลิงเผาโรงเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส และ 4 อำเภอ จังหวัดสงขลา ตั้งแต่ปี 2547 ถึงสิ้นเดือนกรกฎาคม 2558 เกิดสถานการณ์ความรุนแรงขึ้นทั้งสิ้น 325 โรงเรียน เป็นคดีความมั่นคง จำนวน 314 โรงเรียน ที่เหลือเป็นคดีอาชญากรรมทั่วไปจำนวน 11 โรงเรียนในส่วนของ การวางเพลิงเผาโรงเรียนที่เจ้าหน้าที่รับเป็นคดีความมั่นคง จำนวน 314 โรงเรียนนั้น แยกเป็นจังหวัดยะลา 81 โรงเรียน จังหวัดปัตตานี 133 โรงเรียน จังหวัดนราธิวาส 83 โรงเรียน และจังหวัดสงขลา 17 โรงเรียน เหตุลอบวางเพลิงเผาโรงเรียน รวมแล้ว 325 แห่งนั้น นับว่าเป็นจำนวนมากกว่า 1 ใน 3 ของโรงเรียนรัฐทั้งหมดในพื้นที่ (โรงเรียนของรัฐมักตกเป็นเป้าหมายของการเผาโรงเรียน) เพราะข้อมูลที่ศูนย์ข่าวอิสรศาสตร์รวบรวมเอาไว้ในพื้นที่ชายแดนใต้มีโรงเรียนของรัฐ หรือโรงเรียนสายสามัญในระดับประถมศึกษา ทั้งสิ้น 876 แห่ง ระดับชั้นมัธยมศึกษาอีก 56 แห่ง รวมเป็น 932 แห่ง (ทีมข่าวอิสรศาสตร์, 2558) นอกจากนั้นศูนย์ข่าวภาคใต้ (2562) ยังเก็บสถิติไฟใต้ในรอบปี 2547-2562 โดยแยกออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนแรกเป็นเหตุการณ์ความรุนแรงรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี 2547 จนถึงปลายปี 2561 พบว่ามีเหตุรุนแรงทุกประเภทเกิดขึ้นรวมทั้งสิ้น 9,985 เหตุการณ์คือ เหตุยิง 4,314 เหตุการณ์ชุ่่มโจมตี 191 เหตุการณ์โจมตีที่ตั้ง 41 เหตุการณ์เหตุระเบิด 3,512 เหตุการณ์ แยกเป็นระเบิดแบบวาง 3,303 เหตุการณ์ แบบขว้าง 182 เหตุการณ์ และอื่น ๆ 27 เหตุการณ์ วางเพลิง 1,514 เหตุการณ์ ในจำนวนนี้เป็นวางเพลิงเผาโรงเรียน 315 เหตุการณ์ อาคารบ้านเรือน 289 เหตุการณ์ตู้โทรศัพท์ 267 เหตุการณ์ เสาสัญญาณและอุปกรณ์โทรคมนาคม 212 เหตุการณ์ และเผาส่วนราชการ 125 เหตุการณ์

สถิติเหตุรุนแรงหากพิจารณาแยกเป็นรายจังหวัด จะพบว่า จังหวัดปัตตานีมีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นมากที่สุด 3,667 เหตุการณ์ รองลงมาคือจังหวัดนราธิวาส 3,443 เหตุการณ์ ยะลา 2,577 เหตุการณ์ และจังหวัดสงขลา 298 เหตุการณ์ ในขณะที่สถิติความสูญเสียเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ จังหวัดปัตตานี มียอดผู้เสียชีวิตจากสถานการณ์ความไม่สงบมากที่สุด 1,672 ราย บาดเจ็บ 3,193 ราย

รองลงมาคือจังหวัดนราธิวาส มีผู้เสียชีวิต 1,189 ราย บาดเจ็บ 3,775 ราย จังหวัดยะลา มีผู้เสียชีวิต 1,028 ราย บาดเจ็บ 3,118 ราย และจังหวัดสงขลา เสียชีวิต 122 ราย บาดเจ็บ 565 ราย ในรอบปี 2547-2562 ครูเสียชีวิต 109 ราย บาดเจ็บ 130 ราย (ศูนย์ข่าวภาคใต้, 2562)

ชาวต่างกล่าวได้บ่นทอนกำลังใจของครูและนักเรียน ทั้งนี้เนื่องจากความสูญเสียที่เกิดขึ้นกับชีวิต และทรัพย์สินของครู นักเรียน และประชาชนทั่วไป ตลอดจนการเผาทำลายโรงเรียน สถานที่ซึ่งเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ของเด็กนักเรียนที่เป็นบุตรหลานของคนในชุมชน เป็นสถานที่อบรมบ่มเพาะให้เป็นคนเก่ง และคนดี ดังนั้นจึงเห็นว่า กลุ่มนักเรียนและครูที่ได้รับผลกระทบได้ลุกขึ้นมาประท้วงโดยหวังให้สังคมรับรู้ ว่าไม่ต้องการให้ใครมาทำร้ายครูหรือโรงเรียนอีก หากไม่มีครู ไม่มีโรงเรียนจะเป็นคนเก่งเป็นคนดีของสังคมได้อย่างไร นอกจากนั้นจากการศึกษายังพบว่า มีข่าวลือเกี่ยวกับการที่โรงเรียนปอเนาะถูกกระทำจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ นั่นคือทหารได้เข้าไปค้นในโรงเรียนปอเนาะ เพราะมีความเชื่อว่าจะเป็นสถานที่ ซุกซ่อนผู้ก่อการร้าย หรือเป็นสถานที่สำหรับสอนให้เยาวชนต่อกรกับรัฐไทยดังคำสัมภาษณ์ของผู้ที่อยู่ในพื้นที่ดังนี้

“...โรงเรียนถูกเผาทำให้อง ๆ ไม่ได้เรียนหนังสือต้องเสียเวลา แถวบ้านจะมีปอเนาะ อาทิตย์หนึ่ง ทหารต้องไปที่ปอเนาะไปค้นหาอะไรก็ไม่รู้ไม่แน่ใจว่า ทำไมเขาคิดว่าคนมุสลิมเป็นคนไม่ดี และการที่ผู้ชาย ไว้เคราก็ถูกเพ่งเล็งว่าเป็นคนร้ายในศาสนาอิสลามคนที่ไว้เคราได้บุญหนุนเชื่อว่าที่ไหนมีทหารที่นั่นต้องมี ระเบิด ทหารไม่ได้ช่วยอะไรมากมาย เวลาเกิดเหตุไม่รู้ทหารอยู่ที่ไหน บางครั้งก็อยากให้ทหารอยู่ บางครั้ง ก็ไม่อยากให้อยู่ คนส่วนใหญ่สับสน...” (กอวีณา, สัมภาษณ์วันที่ 23 สิงหาคม 2561)

จากปรากฏการณ์เผาโรงเรียนและข่าวการค้นปอเนาะของทหาร สะท้อนให้เห็นว่า การนำ ประเด็นของโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนสอนสายสามัญ โรงเรียนสอนศาสนาที่ห่อหุ้มครูมาทำให้เป็นข่าว และเรื่องเล่าข่าวลือ ล้วนแล้วแต่ทำให้เกิดเสียงสะท้อนและทุกฝ่ายได้รับความเจ็บปวด ทั้งนี้เนื่องจากมี ความเชื่อว่าครูและโรงเรียนเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้คนเป็นคนดี และเป็นคนเก่ง แต่การค้นโรงเรียน ปอเนาะของทหารได้กลายเป็นความสงสัยในกลไกของการสร้างคนในโรงเรียนปอเนาะ จึงอาจทำให้ ประเด็นของการเผาโรงเรียนเป็นการตอบโต้สิ่งที่รัฐไทยกำลังทำอยู่หรือไม่ หรือเป็นประเด็นอื่นที่ยังหาต้น ตอของข่าวและเรื่องเล่าข่าวลือไม่ได้ ดังนั้นประเด็นที่ถูกสถาปนาความเป็นอื่นจึงไม่ใช่ประเด็นทาง เศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ได้นำประเด็นทางการศึกษามาสถาปนาความเป็นอื่นด้วย

นอกจากนั้นจากการสัมภาษณ์นักศึกษาในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งพบว่า บางครั้งความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้คนในพื้นที่ ถูกกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยผู้ถูกกระทำไม่สามารถโต้ตอบได้จนเกิดความ เสียหายมีผู้เสนอว่าให้ถอนกำลังทหารออกจากพื้นที่ ทั้งนี้เพราะว่าเหตุการณ์ความรุนแรงที่เห็นจากข่าว เรื่องเล่าข่าวลือก็เกิดขึ้นกับทหาร หากเข้าใกล้ทหารจะมีความรู้สึกที่ไม่ปลอดภัยเช่นกัน “...เด็กบางคน มองทหารเป็นไอดอล คือ ทหารหล่อ เพอร์เฟค ญาติหนูถึงกับหนีงานแต่งไปกับทหาร ปัจจุบันนี้ยังติดต่อ เขาไม่ได้ ญาติอายุประมาณ 16 ปี ในชีวิตหนูจะหลีกเลี่ยงทหาร ถ้าเห็นรถทหารหนูจะอยู่ไกล ๆ ไม่อยาก เข้าใกล้ หนูอยากให้ออนทหารออก ความรุนแรงส่วนหนึ่งเกิดจากทหารบางที่ทหารยื่นฝ่าหน้าโรงเรียนก็

น่ากลัว กลัวว่าจะถูกลูกหลง (ซัมซูนีย์, สัมภาษณ์วันที่ 25 กรกฎาคม 2561)

“...ถ้าเป็นสามจังหวัดเป็นครูอย่างเดียวก้ออันตรายแล้ว ช่างบ้านเราไม่รู้ว่ามีกี่คนที่นั่งฟังนั่งทำอะไร อยู่ ถ้าพูดคุยกันต้องกระซิบ บางพื้นที่มีคนขโมยกล้องวงจรปิดไป แต่ก็ไม่เห็นจับได้เลย พวกเราไม่รู้จะตายเมื่อไหร่...” (ดีนา, สัมภาษณ์วันที่ 25 กันยายน 2561)

จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ความไม่ปลอดภัยของคนในชุมชนเกิดจากความรุนแรงในพื้นที่ และการที่คนนอกชุมชนเข้ามาอยู่ในพื้นที่ได้ก่อเหตุความรุนแรง ในขณะที่ทหารมาให้ความคุ้มครองครู แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นส่วนหนึ่งของการกระทำที่ทำให้เกิดความรุนแรง จึงต้องการให้ทหารออกไปจากพื้นที่ และเมื่อมีเหตุการณ์ร้ายทหารก็ไม่ได้เข้ามาช่วยอย่างทันที่ บางครั้งการอยู่ใกล้ทหารก็รู้สึกไม่ปลอดภัย อาจเป็นเป้าของความรุนแรงได้ และไม่รู้ว่าจะได้รับอันตรายเมื่อไหร่

2. ครูถูกสถาปนาให้เป็นอื่นในบริบทการเรียนการสอนผ่านข่าว เรื่องเล่าและข่าวลือท่ามกลางสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่มีผลต่อระบบความคิด ความเชื่อ ความศรัทธาของนักเรียน จะทำให้ครูถูกเฟื่องเลี้ยง ทั้งนี้เนื่องจากความเชื่อที่ว่า ครูเป็นผู้ที่สามารถสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนสามารถคล้อยตามได้ การเรียนการสอนบางรายวิชาครูจะต้องใช้วิธีการหลีกเลี่ยง เช่น กิจกรรมลูกเสือที่มีกิจกรรมรอกองไฟให้เปลี่ยนไปเรียกชื่อว่า กิจกรรมสังสรรค์ยามค่ำคืน ทั้งนี้เนื่องจากศาสนาอิสลามจะไม่ให้บูชาไฟ หรือสิ่งอื่นที่นอกเหนือจากองค์อัลเลาะห์ เช่นเดียวกับรายวิชานาฏศิลป์ ครูริซ๊ะ (สัมภาษณ์วันที่ 14 มิถุนายน 2561) เล่าให้ฟังว่า ในรายวิชาดังกล่าว ครูจะใช้วิธีการสอนโดยการสาธิตการจับนิ้ว จะใช้วิธีการฉายวิดีโอให้ดู เอรูรูปภาพให้ดูการฟ้อน แต่จะไม่ฝึกให้เด็กปฏิบัติ ผู้หญิงรำให้ผู้ชายดูไม่ได้ ครูเล่าให้ฟังต่อไปอีกว่า การสอนประวัติศาสตร์ไทย ภาษาไทยจะยังคงสอนตามหลักสูตร วิชาเกี่ยวกับศาสนาพุทธเรียนได้ เรียนเพื่อรู้ แต่ไม่เรียนเพื่อปฏิบัติ

การจัดกิจกรรมในวันสำคัญตามปฏิทินของไทย พบว่า ไม่ได้รับอนุญาตให้จัดในโรงเรียนเช่น วันครูไม่มีการจัดงานในโรงเรียน แต่ก็ห้ามหากจะมีนักเรียนมามอบดอกไม้ให้กับครูเป็นการส่วนตัว กิจกรรมวันพ่อ วันแม่ไม่มีการจัดในโรงเรียน แต่จะเป็นวัน Big Cleaning Day แทน โดยให้นักเรียนมาทำความสะอาดสถานที่ต่าง ๆ ในโรงเรียน วันสำคัญทางศาสนาโรงเรียนก็จะหยุดตามปฏิทิน และหากมีสถานการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นในพื้นที่หรือบริเวณใกล้เคียงก็จะหยุดโรงเรียน เพื่อความปลอดภัยของนักเรียนและครู จนบางครั้งหยุดบ่อยมากจนทำให้กิจกรรมการเรียนการสอนไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ของหลักสูตร ทำให้ครูสอนไม่ทัน ส่วนนี้ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่เด็กในพื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงเรียนช้ากว่าแผนการสอนที่ได้วางไว้ เวลาที่เด็กหยุดเรียนครูบางคนก็จะเตรียมใบงานให้นักเรียนกลับไปทำที่บ้าน แต่บางคนก็จะมีใบงานหรือไม่ได้ให้การบ้านไปอ่านหนังสือล่วงหน้า ทั้งนี้เนื่องจากเกิดเหตุการณ์กระชั้นหันไม่ทันได้เตรียมตัวเมื่อเกิดเหตุการณ์ความรุนแรง นักเรียนบางส่วนจะได้รับข่าวลือจะหยุดอยู่บ้านเพราะเกรงว่าจะไม่ปลอดภัย ส่วนนักเรียนที่เดินทางไปโรงเรียนแล้วครูจะประกาศหยุดและให้กลับบ้านสำหรับครูก็ยังคงอยู่ที่โรงเรียน เพราะบ้านพักจะอยู่ในโรงเรียน ส่วนครูที่บ้านอยู่ไกลก็จะรอให้ข่าวเงียบลง

ให้มีการเคลียร์พื้นที่ที่จะเดินทางออกจากโรงเรียนได้ เพื่อให้เกิดความปลอดภัย (ยามะ, สัมภาษณ์วันที่ 14 มิถุนายน 2561

นอกจากนั้นครูอาวี (สัมภาษณ์วันที่ 15 มิถุนายน 2561) ยังเล่าให้ฟังว่า โดยความเป็นจริงแล้ว เราเปรียบครูเหมือนเป็นเรือจ้างที่จะต้องแจวเรือพานักเรียนขึ้นฝั่ง แต่ครูบางคนก็แจวผิดทางพานักเรียนไปขึ้นฝั่งที่ไม่ถูกต้อง เพราะฉะนั้นครูจึงกลายเป็นดาบสองคมสำหรับนักเรียน ที่อาจจัดกิจกรรมไปในทางที่ไม่สร้างสรรค์ในการแจวครูจะต้องสอนวิชาสามัญตามหลักสูตรแกนกลาง และสอนวิชาศาสนาอิสลามทุกวันศุกร์มีการจัดละหมาดรวมที่โรงเรียน และสุหฺร่าใกล้โรงเรียน ส่วนนักเรียนที่เป็นไทยพุทธก็จะมีกิจกรรมให้อ่านหนังสือในโรงเรียนหรือทำความสะอาดโรงเรียน ส่วนนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก็จะคัดเลือกให้ไปเรียนในมหาวิทยาลัยต่างประเทศเกี่ยวกับศาสนา

ครูสมพงศ์เล่าให้ฟังว่าตอนที่มาสอนที่นี่ช่วงแรก ๆ กลัวมากเพราะเรื่องเล่าข่าวลือเข้ามาเยอะมาก จนไม่รู้ว่าจะเชื่อใคร พยายามไม่วิจารณ์ใคร และคอยระวังตนเองตลอดเวลา อยู่มา 9 ปีแล้ว เป็นครูสอนสังคมวิชาประวัติศาสตร์ หากมีคนมาเตือนก็จะพยายามเลี่ยงและเชื่อตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก็ไม่วิจารณ์

จากเหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า เมื่อมีสถานการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นในพื้นที่โรงเรียนจะสั่งให้หยุดเรียนเพื่อปกป้องชีวิตและทรัพย์สินของนักเรียนและครู ซึ่งส่งผลกระทบต่อการศึกษาตามมาคือนักเรียนเรียนไม่ทัน การสอบแข่งขันกับโรงเรียนอื่น ๆ ก็จะถูกอยู่ลำดับหลัง ๆ ส่วนครูก็พยายามหลีกเลี่ยงที่จะไม่ทำให้ตนเองได้รับอันตราย โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ไม่ส่งผลกระทบต่อหลักการของศาสนา

3. ปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของครูเพื่อต่อสู้อุปสรรคให้มีชีวิตรอดท่ามกลางสถานการณ์ความรุนแรง

ในชีวิตประจำวันของครูจะอาศัยเรื่องเล่าข่าวลือจากคนในชุมชน และเพื่อนช่วยกันแพร่กระจายข่าวลือให้ผ่านทางไลน์ โทรศัพท์หรือบอกต่อ ๆ กันปากต่อปาก ซึ่งจะช่วยให้สามารถอยู่รอดได้ในสถานการณ์ความรุนแรง การที่ครูต้องรับข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเพื่อช่วยให้สามารถประเมินสถานการณ์ในการเดินทางจากบ้านไปโรงเรียนได้ ทั้งนี้เนื่องจากการเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงทำให้ครูได้รับผลกระทบต่อการใช้ชีวิตส่วนตัว ทั้งการเดินทางไปกลับในการไปสอนระหว่างบ้านกับโรงเรียน โดยปกติแล้วการเดินทางไปกลับ-ระหว่างบ้านกับโรงเรียนของครูในพื้นที่จังหวัดปัตตานี จะต้องมีการขุดคุ่มครองครูในช่วงเช้าเวลาประมาณ 7.30-9.00 น. ส่วนช่วงเย็นเวลาประมาณ 15.00-16.30 น. โดยมีทหารคอยยืนประจำจุดเป็นระยะตามเส้นทางที่ครูจะต้องเดินทางและในช่วงเวลานั้นเท่านั้น ซึ่งครูจะหลีกเลี่ยงการเดินทางไปไหนมาไหนตามลำพัง หากวันใดครูมีความจำเป็นจะต้องทำธุระไม่สามารถมาตามตารางเวลาดังกล่าวได้ก็จะต้องมีความเสี่ยงสูง และทำให้ครูเกิดความวิตกกังวล และพยายามหาวิธีการเอาตัวรอดให้ได้ ดังเรื่องเล่าของครูหลายคนดังนี้

“...ก่อนออกจากบ้านไปโรงเรียนก็ต้องดูแลมะ บางครั้งไปไม่ทันที่ทหารบล็อกเส้นทางให้เดินทางไปโรงเรียน ก็จะขับรถอย่างระวังบางครั้งก็ใจคอไม่ดีว่าจะอยู่รอดถึงพรุ่งนี้ไหม...” (นุรีฮัน, สัมภาษณ์วันที่ 28 ธันวาคม 2560)

“...เพื่อนไลน์มาบอกว่าวันนี้เวลาเดินทางมาโรงเรียนให้ระวังจะมีเหตุการณ์ ก็เชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่ง ลองโทรไปถามเพื่อนอีกคนเขาก็พูดแบบนี้ ส่วนใหญ่ข่าวลือมักส่งต่อ ๆ กันมาทางไลน์...บางครั้งก็ตรวจสอบข้อมูลก่อนเดินทางออกจากบ้านไปโรงเรียน เวลาจะออกจากบ้านทุกครั้งจะโทรเช็คข่าวก่อนว่าปลอดภัยไหมหรือถ้ามีข่าวไม่ดีก็จะไม่ไปโรงเรียนเลย...” (ไลลา, สัมภาษณ์วันที่ 25 พฤศจิกายน 2561)

“...เวลาเดินทางไปโรงเรียนถ้าเราอยู่ไกลเราก็ต้องรีบมาให้เข้าหน่อย บ้านอยู่ไกลเกือบติดยะลา แต่มาทำงานในเมืองปัตตานี รับผิดชอบให้เร็วเพื่อมาให้ทันโรงเรียน ตอนเย็นก็เช่นเดียวกันต้องรีบกลับให้เร็วขึ้น ...” (ฮาบาเต็น, สัมภาษณ์วันที่ 20 มกราคม 2562)

“...ระหว่างบ้านกับที่ทำงานห่างกันประมาณ 39 กิโลเมตร ใช้รถยนต์เป็นพาหนะ เดินทางในแต่ละวันใช้เวลาประมาณ 40 นาที ส่วนใหญ่ตลอดเส้นทางจะมีทหารคอยเดินลาดตระเวนริมถนนเป็นบางช่วง บางตอน ผ่านด่านจำนวน 14 ด่าน มีความรู้สึกเกี่ยวกับด่านตรวจว่าสมควรที่จะมีด่านตรวจ แต่ต้องมีความรอบคอบและมีความละเอียดในการตรวจมากกว่านี้ เพราะในบางด่านไม่มีการตรวจใด ๆ ทำให้กังวลในการเดินทาง อีกประเด็นหนึ่งคือเป็นการเสี่ยงที่จะขับรถผ่านด่านโดยต้องมีการชะลอรถและต้องมีความรอบคอบมองซ้าย มองขวาในการขับเข้าด่านแต่ละด่านที่ไม่มีการตรวจค้น เพราะสองข้างทางเป็นป่าทึบ เป็นสวนยาง น่ากลัวเหมือนกัน (นุชนาถ, สัมภาษณ์วันที่ 15 ธันวาคม 2561)

“...บางหมู่บ้านจะปรากฏสีเขียว สีแดงและสีดำซึ่งเป็นสัญลักษณ์บางอย่างที่อาจเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงคนที่ขับรถเดินทางผ่านไปมาก็จะสังเกตเห็นและบอกต่อๆ กัน บางครั้งก็นึกกลัวว่าจะไปรอดไหม บางครั้งเวลาจะไปซื้อของใช้ไปจ่ายกบข้าวก็กลัวเหมือนกันว่าจะไม่ปลอดภัย ก็พยายามระวัง...” (ฟาฎิล, สัมภาษณ์วันที่ 2 มกราคม 2562)

จากปรากฏการณ์ข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า ชีวิตประจำวันของครูต้องเดินทางไปกลับระหว่างบ้านกับโรงเรียน และการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น การจ่ายตลาด การไปซื้อสิ่งของอุปโภคบริโภค จะต้องใช้เส้นทางที่ปลอดภัยและระมัดระวังให้มากขึ้น ส่วนใหญ่เมื่อเดินทางไป-กลับระหว่างบ้านกับโรงเรียนก็จะใช้เส้นทางที่ทหารบล็อกเส้นทางให้ ซึ่งจะมีความรู้สึกที่ปลอดภัยกว่า การแพร่กระจายของข่าว เรื่องเล่า ข่าวลือจะมีส่วนที่ช่วยให้ครูประเมินสถานการณ์ว่าช่วงใดจะปลอดภัยหรือไม่ปลอดภัย ถึงแม้จะหาต้นตอของข่าว หรือข่าวลือไม่ได้ แต่ก็ยังดีกว่าไม่มีเสียงเตือน ข่าวลือส่วนใหญ่จะใช้วิธีการส่งข้อความทาง

โทรศัพท์มือถือหรือเล่นไลน์กันในหมู่ญาติพี่น้องหรือเพื่อนครูที่สนิทสนมกัน ถ้ามีข่าวลือในชุมชนจะใช้วิธีปากต่อปาก หรือกระซิบกระซาบกัน การพูดคุยกบต่อจากบุคคลที่มีความสนิทสนมไว้เนื้อเชื่อใจได้ในระดับหนึ่ง เนื้อหาของเรื่องเล่าข่าวลือจะเป็นลักษณะของการเตือนว่าจะมีระเบิดหรือการยิงกันเป็นลักษณะของการเตือนล่วงหน้า บางทีก็จะใช้สัญลักษณ์เป็นสีที่มีความหมาย นอกจากนั้นยังพบว่า เมื่อได้รับข่าวลือแล้วก็จะมีการตรวจสอบว่าแหล่งข้อมูลมีความน่าเชื่อถือเพียงใดโดยการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งอื่น และพิจารณาระดับความจริงใจของผู้บอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ อีกด้วย

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาข่าว เรื่องเล่า ข่าวลือเกี่ยวกับความรุนแรงที่เกิดกับครูพบว่า ครูถูกสถาปนาให้เป็นอื่นในบริบทของกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งโดยความเป็นจริงแล้วครูเป็นผู้ที่ต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามหลักสูตร โดยจะต้องเตรียมการสอน ใช้สื่อการสอน และเทคนิคการสอนให้นักเรียนสามารถผ่านการวัดผลประเมินตามหลักสูตรได้ แต่อย่างไรก็ตามข่าว และข่าวลือที่ใช้สร้างความเดือดร้อนให้กับครูและสถานศึกษา ถูกให้ความหมายถึงอำนาจบางอย่างที่กดทับ และกีดกันทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในบางรายวิชาอาจไม่ได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในแผนการสอน ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากกิจกรรมนั้นไปขัดต่อวิถีปฏิบัติตามหลักศาสนา ซึ่งอาจต้องมีการปรับเปลี่ยนบางกิจกรรมหรือหลีกเลี่ยงวิธีการสอนโดยใช้สื่ออื่นแทน นอกจากนั้นยังพบว่าการเดินทางของครูจำเป็นจะต้องถูกห่อหุ้มด้วยทหารชุดปฏิบัติการสร้างความปลอดภัยในการเดินทางตามระยะเวลาที่กำหนด ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก วาทกรรมความไม่ปลอดภัย ครูจึงถูกผลักใส่ให้เข้าไปอยู่ในความควบคุมของทหาร และถูกแยกออกมาจากข้าราชการกลุ่มอื่น ทั้งนี้เนื่องจากข่าว ข่าวลือที่ส่งผ่านสื่อสารมวลชน ล้วนแล้วเป็นข่าวสถานการณ์ความรุนแรงที่ส่งผลกระทบต่อครู และสถานศึกษา ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากครูเป็นผู้ที่มีคุณูปการต่อการศึกษาของคนในวงสังคม และในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ หากเกิดความรุนแรงขึ้นกับครู การกระพือข่าว ข่าวลือก็จะยิ่งได้รับความสนใจจากหน่วยงานภาครัฐ และสังคม ทำให้สังคมหันมาสนใจสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ภาคใต้ และยังทำให้ครูได้รับผลกระทบจากการกระทำดังกล่าวมากยิ่งขึ้นทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สินมากเท่าใด ข่าว และข่าวลือก็จะยิ่งมีมากขึ้น ดังนั้นครูจึงถูกทำให้เข้าไปอยู่ในวังวนของเป้าหมายของความรุนแรง การที่ครูใช้ชีวิตไม่เป็นไปตามปกติที่ควรจะเป็น เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้ชีวิตประจำวันที่ต้องตกอยู่ภายใต้ความหวาดกลัว ครูจึงถูกกีดกันและผลักไสจากวิถีปฏิบัติเดิม และถูกสถาปนาให้กลายเป็นอื่นในสิ่งที่ครูควรจะเป็น ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ Boonprakarn, Laeheem & Sangkaphan (2015) ที่มองว่าความเป็นอื่นเป็นประดิษฐ์กรรมที่ถูกสร้างขึ้นภายใต้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เพื่อกีดกันและผลักไสสิ่งที่แตกต่างจากวิถีปฏิบัติให้ลดทอนลง และดำเนินไปภายใต้แนวคิดการจำแนกแยกพวก (exclusion)

นอกจากนั้นยังพบว่า เรื่องเล่าข่าวลือที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป็นปฏิบัติการที่มีความคลุมเครือไม่ชัดเจน ว่าจุดกำเนิดของข่าวลือมาจากใครหรือที่ใด และถูกบิดเบือนหรือไม่อย่างไร แต่สิ่งหนึ่งที่รับรู้ในพื้นที่คือการแพร่กระจายข่าวลือเป็นไปอย่างรวดเร็ว ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการแพร่กระจายข่าวลือในลักษณะปากต่อปากจะทำให้สามารถรับรู้ได้อย่างรวดเร็วภายในชุมชน แต่ส่วนหนึ่งการปล่อยข่าวลือสามารถใช้ช่องทางที่สะดวกรวดเร็วและขยายขอบเขตการรับรู้ในวงกว้างมากขึ้นคือ การแพร่กระจายทางไลน์ หรือโทรศัพท์ ข่าวลือที่แพร่กระจายออกไป จึงกลายเป็นเครื่องมือ ที่ท้องถิ่นใช้ในการเผชิญหน้ากับรัฐ ซึ่งอยู่ในพื้นที่เดียวกัน เป็นความหวาดกลัวที่อยู่ระหว่างสิ่งที่มองเห็นจากรัฐ และการอยู่ภายใต้อำนาจรัฐ และความคลุมเครือจึงเป็นลักษณะหลัก ๆ ของการเกิดเรื่องเล่าข่าวลือ ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ Satha-Anand (2006) ที่มองว่าข่าวลือมีการแพร่กระจายในพื้นที่ที่มีความรุนแรง ซึ่งถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการต่อต้านของท้องถิ่นที่มีต่อรัฐ ทั้งนี้เนื่องจากท้องถิ่นมองว่า สามารถอยู่ได้ และจัดการปัญหาของตนเองได้ไม่ต้องการให้คนนอกเข้ามาจัดการปัญหาให้เพียงแต่ต้องมีการเสริมศักยภาพและพลังบางอย่างให้กับชุมชนจัดการกันเอง ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าครูและโรงเรียนต่างพยายามเอาตัวรอดท่ามกลางสถานการณ์ความรุนแรง โดยการพึ่งพาตนเอง และไม่ต้องการให้มีทหารชุดคุ้มครองมาดูแลโรงเรียนหรือเส้นทางในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้เนื่องจากไม่ต้องการให้วิถีปฏิบัติของครูกลายเป็นอื่นในบ้านของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- กิ่งอ้อ เล่าธง. (2549). การปฏิบัติการข่าวสาร ข่าวลือ และแบบแผนพฤติกรรมฝูงชนวุ่นวาย: กรณีศึกษาเปรียบเทียบเหตุการณ์โจรนิรจาและเหตุการณ์จับนาวิกโยธินในภาคใต้ของประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- จิรพันธ์ ไชยพันธ์. (2530). ข่าวลือ. แรงงาน. 29, 70-74.
- ชาریف ตาห์ และเก็ตถวา บุญปรากฏ. (2556). การเปลี่ยนพื้นที่ถนนสู่พื้นที่ด่านจุดตรวจใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้. ในเอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติ เพื่อนำเสนอผลงานวิจัย ระดับบัณฑิตวิทยาลัย ครั้งที่ 5 วันที่ 29 สิงหาคม 2556 ณ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (หน้า 30-45). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2529). เรื่องเล่าข่าวลือกับการเมือง. ใน สัมมนาทางวิชาการสถาบันไทยคดีศึกษา วันที่ 29 เมษายน 2529 ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นาซื่อเราะ เจอะอะ. (2556). สำนวนตัวเลขครูชายแดนใต้. กรุงเทพฯ: สถาบันอิศรา มูลนิธิพัฒนาสื่อมวลชนแห่งประเทศไทย สืบค้นจาก <http://www.isranews.org/south-news/stat-history/item/18266-99.html>
- นุรัตน์ พรหมดี. (2557). เผาโรงเรียนของหนูทำไปแล้วหนูจะไปเรียนที่ไหน. สืบค้น จาก Southdose.com.

ปัตตานีป่วนลอบเผา 6 โรงเรียน มายอ-ทุ่งยางแดง. (2557). *กรุงเทพธุรกิจ*. สืบค้นจาก

<http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/politics/politics/20141012/610650/>

เผาโรงเรียน 6 แห่ง 2 อำเภอที่ปัตตานี. (2557). *ศูนย์รวมข่าวเพื่อประชาชน*. สืบค้นจาก

<https://www.facebook.com/jaraschusri>

มนวิภา วงรุจิระ. (2533). *ข่าวลือกับการเสนอข่าวการเมืองของหนังสือพิมพ์ ศึกษากรณีหนังสือพิมพ์เดอะเนชั่น*. สารนิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ยศ สันตสมบัติ. (2527). *ข่าวลือกับสังคมไทย*. *วารสารไทย*. 4, 69-70.

ศูนย์ข่าวภาคใต้. (2562). 15 ปีไฟใต้ ละลายงบแสนล้าน ตาย 4 พัน เจ็บกว่าหมื่น. *สำนักข่าวอิศรา*. วันที่ 4

มกราคม 2562. สืบค้นจาก <https://www.isranews.org/content-page/67-south-slide/72581-fifteen-72581.html>.

Boonprakarn, K., Laeheem, K. & Sangkaphan, J. (2015, July). Otherness: The Primary Cause of the Unrest Problem in the Three Southern Border Provinces of Thailand. *Asian Social Science*. 11(15), 1-10.

Fabian, J. (1991). *Time and the Other*. New York: Columbia University Press.

Satha-Anand, C. (2006, 20-22 Jan). *A Rumor of Anger Understanding Muslims' Voice in the Context of Pure war*. Nakon Sri Thammarat, Thailand: The Department of Asian Studies Institute of Cross-culture and Regional Copenhagen.